

Индекс за прозрачност на финансирането на политическите партии в България

Структура на Индекса

Индексът за прозрачност при финансирането на политическите партии включва два типа информация. **Първият компонент** се формира на базата на **обективната картина**, установена и разпространявана периодично в докладите на Сметната палата за изправността на отчетите, предоставени от политическите партии, които са участвали в предизборни кампании за получените и изразходвани от тях средства. Стойността на този показател се определя като съотношение между партиите, представили в срок своите отчети в Сметната палата спрямо онези, които не са направили това.

Вторият основен компонент на Индекса включва обобщената информация от **социологическо проучване на възприятието и оценката** за степента на прозрачност и гаранциите за отчетност във финансирането на политическите партии. Тук водещо място имат резултатите от изследване на експертното мнение на избраните четири целеви групи. За всяка от групите е даден съответен относителен дял в изграждането на общия Индекс за прозрачността на финансирането на политическите партии.

Този подход при обработка на резултатите гарантира в максимална степен съхранението на личното мнение на анкетираните лица, осигурява надеждност и проверимост на получените резултати и, в същото време, позволява постигането на високо равнище на съвместимост и сравнимост с други показатели от този вид като Индекса за корупцията на Transparency International.

Методология на социологическото проучване

В рамките на изследването по този проект като експерти са анкетирани четири основни групи, които имат непосредствено отношение както към практиката на финансиране на политическите партии, така и към нейната интерпретация. При техния подбор изследователският екип се е ръководил от специфичните позиции, които те заемат в изследвания процес.

Първата група, чиито мнения и оценки са обект на проучването, е групата на **предприемачите**. Практиката показва, че проблемите, които привличат общественото внимание и позволяват устойчивото съществуване на съмненията за нелегитимно финансиране на политическите партии, са свързани на първо място с отношенията между бизнеса и политическите партии. Втората група, която бе включена в хода на реализацията на проекта и при съставянето на Индекса, е групата на **неправителствените организации**. Третата група е съставена от представители на самите **политически партии**. Четвъртата група от експерти, чиито оценки за степента на прозрачност при финансирането на политическите партии са включени в изграждането на съставния индикатор, са **журналистите**. В изследването бяха включени журналисти от местни, регионални и национални медии.

Изследването е проведено в периода октомври - декември 2004 г. в градовете София, Плевен, Добрич, Монтана, Сливен, Смолян и Благоевград. Интервюирани са 220 души, представители на четирите избрани групи.

Представители на всяка една от избраните групи са интервюирани чрез въпросник за полустандартизирано интервю. Всеки анкетатор е разполагал с индивидуална регистрационна карта за всяко отделно проведено интервю.

Стойност на Индекса

Индексът за прозрачност на финансирането на политическите партии в България за 2004 година е 2,25 при възможни стойности от 0 – липса на прозрачност, до 10 - максимална прозрачност.¹

Обективната оценка за степента на прозрачност при финансирането на политическите партии, съставляваща този индекс, има стойност **1,98**. Според официалната информация на Сметната палата към месец октомври 2004 г. от общо 333 регистрирани политически партии 267 партии (или 80,18% от всички регистрирани) не са представили финансови отчети за дейността си през изминалия период.²

Субективната оценка за степента на прозрачност при финансирането на политическите партии, съставляваща този индекс, има стойност **2,53**. В субективната си оценка и възприятие за степента на прозрачност на финансирането на политическите партии изследваните лица са склонни да оценят съществуващото състояние по-високо, отколкото е стойността на обективната пропорция между политически партии, които са представили счетоводните си отчети в Сметната палата и останалите.

Индексите за отделните групи имат различни стойности. При политическите субективната оценка за прозрачността на финансиране е най-висока в сравнение с останалите групи – 4,01 (при стойност на оценката за 2003 година от 2,25). При предприемачите стойността на индекса 2,25 (при стойност на оценката за 2003 година от 0,71). Стойностите, измерени при представителите на неправителствения сектор, определят общия индекс на тази група в рамките на 2,09 (при стойност на оценката за 2003 година от 1,30) а при журналистите – 1,79 (при 1,76 стойност на оценката за 2003 година).

Представените резултати очертават параметрите на отношенията между избраните четири групи в полето на практическата реализация и управление на процеса на функциониране на политическите партии в България. Налице е известно повишаване в стойностите на компонента на субективните възприятия в Индекса за сметка на рязкото намаляване на стойността на обективния компонент.

Резултатите от изследването очертават няколко основни линии на съгласие между представителите на различните групи:

- почти без изключения експертите приемат, че обществената представа за зависимостта на политиката от скритото и непрозрачно финансиране не може да бъде преодоляна в момента;

¹ Индексът, измерен по същата процедура през 2003 г. е 2,44. Субективната стойност на Индекса през 2003 г. е равна на 1,52, а обективната – 3,36.

² По данни на Сметната палата през 2001 г. от 298 регистрирани партии само 112 са представили финансовите си отчети в Сметната палата. През 2002 г. от 305 регистрирани партии отчети са представили 106 партии, а през 2003 г. от 333 регистрирани партии отчетите си са представили едва 66 партии.

- доминиращо сред представителите на всички групи е разбирането за необходимостта от законодателни промени по отношение на нормативната база, регламентираща финансирането на политическите партии;
- преобладаващата част от изследваните лица приемат, че обществеността не разполага с достатъчно информация за принципите на финансиране и контрола върху финансирането на политическите партии;
- ясно очертано е разбирането за необходимостта от позитивна промяна в принципите и откритостта на процеса на финансиране на политическите партии.

Приложимост на резултатите

Законодателството за противодействие на корупцията през последните години вече позволява да бъдат наблюдавани и оценявани съществуващите практики за финансиране на дейността на политическите партии, както и да бъде изграждано последователно информирано обществено мнение за степента, в която политическите организации спазват изискванията на закона и създават прозрачни и устойчиви правила за отчетност в своята работа.

Индексът за прозрачност на финансирането на политическите партии представлява още един инструмент за оказване на натиск от страна на медиите и гражданите върху политическите партии и предявяване на обосновани претенции към последните за промяна в системата на финансиране на политическата дейност в България.

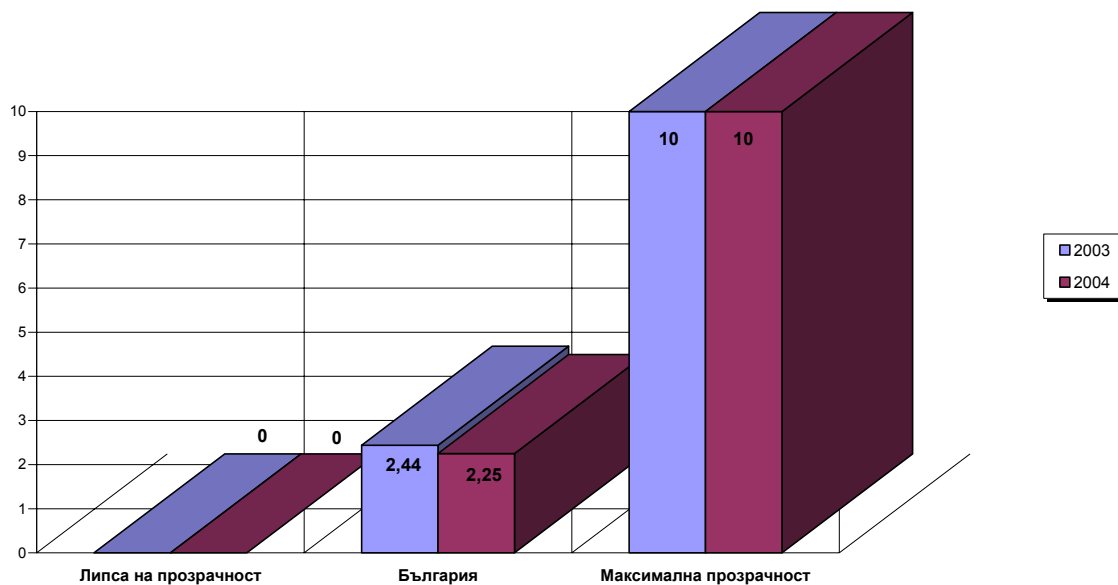
В практически аспект показателите на Индекса биха могли да служат като ориентир за нивото на политическа корупция и респективно за предприемане на мерки за противодействие на този проблем.

На първо място, изследването позволява осъществяването на сравнение на данните в продължение на по-дълги периоди от време и отчитането на позитивни, съответно – негативни, тенденции при финансирането на партиите.

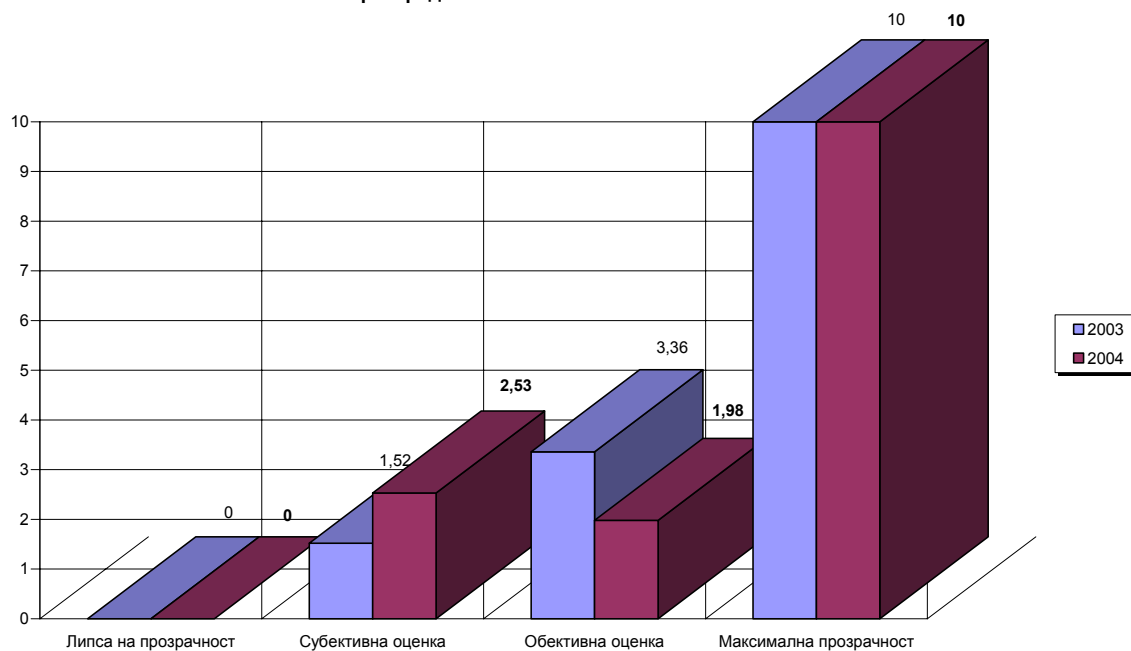
На второ място, Индексът може да служи като източник на точна информация при изработването на експертни анализи, оценки и препоръки за предприемане на мерки за противодействие на политическата корупция в страната.

На **трето**, но не и на последно място по значимост, изследването може да бъде използвано като база при изработването на предложения за законодателни промени и на конкретни мерки за организиране на корупцията в политическия живот на България.

Индекс за прозрачност на финансиране на политическите партии в България

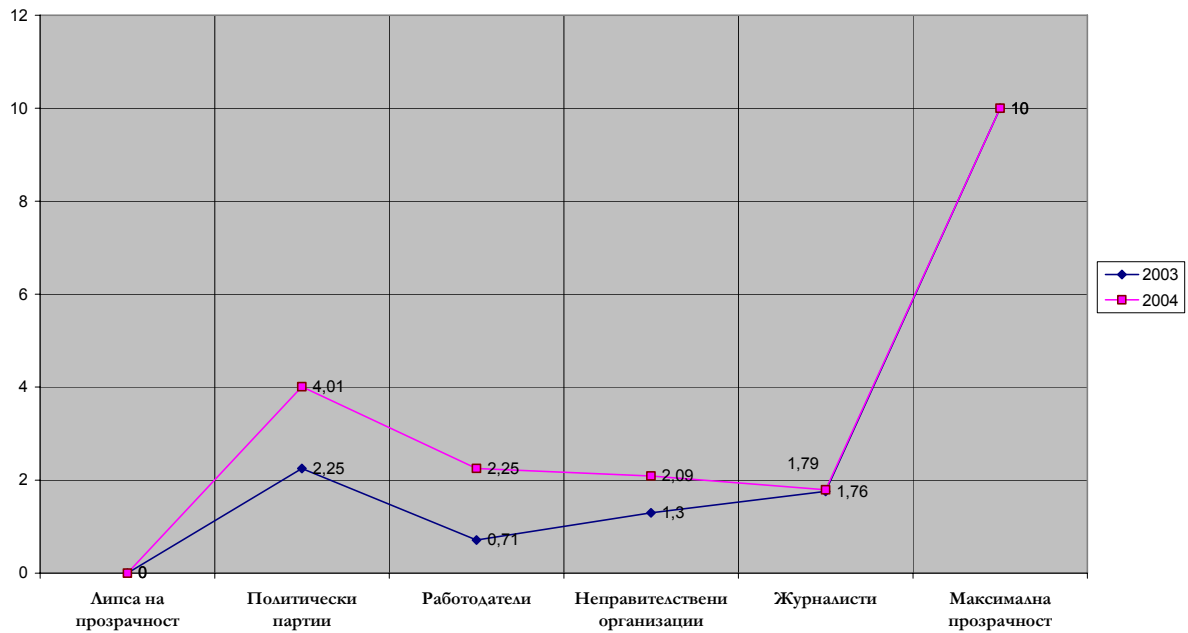

Индекс за прозрачност на финансирането на политическите партии в България - разпределение по основни компоненти

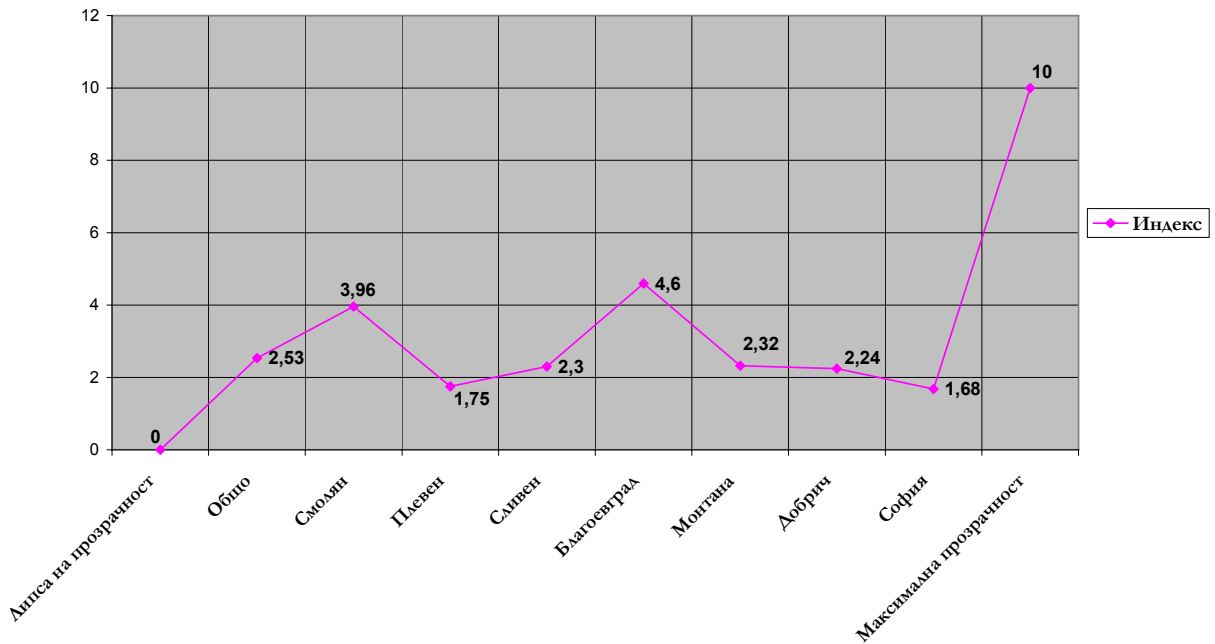

Проект “Повишаване степента на прозрачност при финансиране на политическите партии в България”

Индекс за прозрачност на финансирането на политическите партии в България -
разпределение на субективната оценка по изследвани групи

Индекс за прозрачност на финансирането на политическите партии в България
субективна оценка по градове

ОСНОВНИ РАЗПРЕДЕЛЕНИЯ НА ОТГОВОРИТЕ – 2004 ГОДИНА

Смятате ли, че финансирането на дейността на политическите партии у нас е прозрачно в достатъчна степен ?

Отговори	Групи	Политически партии	Работодатели	Неправителствени организации	Журналисти	Общо
да, напълно		9,3 %	0 %	0 %	0 %	1,9 %
да, но има още много неща, които трябва да бъдат направени		23,3 %	8,5 %	8,2 %	1,9 %	9,8 %
трудно е да се прецени		6,9 %	13,5 %	6,1 %	1,9 %	7,4 %
по-скоро не		37,2%	30,5 %	28,6 %	41,5 %	34,3 %
категорично не		23,3 %	47,5 %	57,1 %	54,7 %	46,6 %

Съществува ли у нас ефективно действаща система за контрол върху финансирането на политическите партии ?

Отговори	Групи	Политически партии	Работодатели	Неправителствени организации	Журналисти	Общо
да, напълно		7,0 %	0 %	0 %	0 %	1,5 %
да, но тя не е достатъчно ефективна		27,9 %	23,7 %	14,3 %	3,8 %	17,2 %
трудно е да се прецени		11,6 %	13,6 %	10,2 %	7,5 %	10,8 %
по-скоро не		32,6 %	27,1 %	26,5 %	37,7 %	30,8 %
категорично не		20,9 %	35,6 %	49,0 %	51,0 %	39,7 %

Съществуват ли, според Вас, механизми за ограничаване на незаконното финансиране на политическите партии ?

Отговори	Групи	Политически партии	Работодатели	Неправителствени организации	Журналисти	Общо
да		18,6 %	3,4 %	16,3 %	11,3 %	11,8 %
съществуват, но не се прилагат в достатъчна степен		62,8 %	44,1 %	40,9 %	51,0 %	49,0 %
не		16,3 %	40,7 %	26,5 %	24,5 %	27,9 %
трудно е да се прецени		2,3 %	11,8 %	16,3 %	13,2 %	11,3 %

Необходима ли е, според Вас, промяна в законовата база за дейността на политическите партии в България ?

Отговори	Групи	Политически партии	Работодатели	Неправителствени организации	Журналисти	Общо
да		72,1 %	49,2 %	65,3 %	83,0 %	66,7 %
не		11,6 %	10,2 %	4,1 %	1,9 %	6,8 %
трудно е да се прецени		16,3 %	40,6 %	30,6 %	15,1 %	26,5 %

Индекс за прозрачност на финансирането на политическите партии в България (по отделни групи)

Политически партии

Смятате ли, че получаването на финансови средства или услуги от представители на бизнеса Ви поставя в зависимост от тях?

- да, на практика е така	7,0 %
- да, но само когато става дума за много крупни дарения	14,0 %
- да, когато това са дарения от членове на нашата партия	2,3 %
- така смятат само някои от представителите на бизнеса	1,6 %
- не, но за общественото мнение това е така	27,9 %
- не, но другите политически партии спекулират с това	14,0 %
- категорично не	23,2 %

Разчитате ли на дълготрайни партньорства с представители на бизнеса?

- категорично да	30,2 %
- да, опитваме се да поддържаме такъв тип партньорство	41,9 %
- това не е приоритет за нашата партия	6,9 %
- не, но може би ще потърсим такива възможности	4,0 %
- категорично не	7,0 %

Как оценявате съществуващите в момента лимити за финансиране на политическите партии чрез дарения от физически и юридически лица?

- определените в закона средства са напълно достатъчни	27,9 %
- лимитите са оправдани, но средствата не достигат	32,6 %
- средствата, разрешени от закона са недостатъчни	25,6 %
- трудно е да се прецени	13,9 %

Предприемачи

**За какви цели бихте предпочели да бъдат изразходвани средствата,
които бихте предоставили на политическа партия?**

- отпечатване на материали	34,9 %
- разходи за издръжка на административен апарат	11,6 %
- режийни разходи	11,6 %
- обучение на кадри	53,5 %
- осигуряване на медийни изяви	32,6 %
- наеми за помещения	9,3 %
- транспортни разходи	11,6 %
- разходи за преводи на и от чужд език	14,0 %
- други	21,0 %

Забележка: Посочвани са повече от един отговор

**Предпочитате ли подобно финансиране да бъде оформено като
конкретен договор с права и задължения?**

- да, категорично	27,1 %
- да, но само ако има такава практика	27,1 %
- безразлично ми е дали ще бъде оформено като договор	5,1 %
- не, но смятам, че би било добре	13,6 %
- категорично, не	27,1 %

**Познавате ли случаи, в които представители на бизнеса са търсели
политическа протекция, предлагайки финансови средства на партии?**

- да, става дума за мои партньори в бизнеса	10,2 %
- да, някои от моите конкуренти са го правили	10,2 %
- да, чувал съм за такива случаи	52,5 %
- не, но хората говорят, че се е случвало	20,3 %
- не	6,8 %

Неправителствени организации

Смятате ли, че организациите от т.нар. Трети сектор биват използвани за партийни цели?

- да, най-често това е така	16,3 %
- да, понякога	28,6 %
- зависи от организацията	42,8 %
- не	8,2 %
- трудно е да се прецени	4,1 %

Съществува ли ясно изразена потребност от информация за средствата и начините на финансиране на политическите партии у нас?

- категорично да	53,1 %
- да, но само за парите на управляващите	2,1 %
- да, но тази потребност не е осъзната от хората	30,6 %
- не	12,2 %
- трудно е да се прецени	2,0 %

Как бихте постъпили в случай, че достигнете до достоверна информация за незаконно финансиране на политическа партия?

- ще изпратим документите на компетентните органи	47,0 %
- ще организираме публично обсъждане на случая	14,3 %
- ще предоставим информацията на медиите	53,1 %
- ще поискаме среща с ръководството на партията	4,1 %
- друго	4,1 %
- не бихме предприели нищо	2,0 %
- трудно е да се прецени	2,0 %

Журналисти

Съществува ли ясно изразена необходимост от информация за средствата и начините на финансиране на политическите партии у нас?

- категорично да	58,5 %
- да, но само за парите на управляващите	1,9 %
- да, но тази необходимост не е осъзната	28,3 %
- не	9,4 %
- трудно е да се прецени	1,9 %

Има ли медията, за която работите договори с политически партии за отразяване на тяхната дейност?

- да, с всички политически партии по време на избори	22,6 %
- да, с отделни политически партии по време на избори	22,6 %
- да, за цялостно отразяване на дейността на партия	3,8 %
- не, но работим с отделни партии по-често	1,9 %
- нямаме договори с политически партии	34,0 %
- не знам	15,1 %

Смятате ли, че повишаването на степента на прозрачност при финансирането на политическите партии е ефективно средство за ограничаване на корупцията?

- категорично да	37,7 %
- това е важно, но не достатъчно условие	56,6 %
- не, прозрачността няма да промени корупцията	5,7 %
- трудно е да се прецени	0 %